

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΕΤΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΌΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1947

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Γ. Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ (1900-1947)

Θ' Ο ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΕΡΩΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΠΩΝΤΕΛΑΙΡ

Ένας ποιητής κατά μιὰ γενεὰ νεώτερος τοῦ Μπωντελαίρ καὶ ποὺ τ' ὄνομά του, μ' ὄλο ποὺ ἀνήκει στὴν «ἡσσονα» κλίμακα, ξεχωρίζει ἀκόμη μέσα στοὺς ἐξελιχτικοὺς σταθμοὺς τῆς γαλλικῆς ποίησης, ὁ Ἰούλιος Λαφόργκ, ἔδωσε τὸν πιὸ βαθὺ καὶ τὸν πιὸ σωστὸ χαρακτηρισμὸ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Μπωντελαίρ, λέγοντας πὼς ἡ ποίησή του εἶναι «ποίηση Ἐξομολογητηρίου». Καὶ εἶναι ἀλήθεια πὼς τὴν ἐπιτυχημένη τούτη φράση τὴ μεταχειρίσθηκε μιλώντας γιὰ τὸν τόνο τῆς ψιθυριστῆς οἰκειότητος καὶ ἐσωτερικῆς συγκέντρωσης σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ ρητορικὸ κι' ἐπιφωνηματικὸ τόνο τῶν μεγάλων ρωμαντικῶν. Βρέθηκε ὁμοίως ἡ φράση τούτη νάχει πολὺ βαθύτερη καὶ μεταφυσικώτερη σημασία, ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ, ἀπ' αὐτὴν ποὺ ἀφοροῦσε μόνον τὴν ἔνταση τῆς φωνῆς. Στὸν Μπωντελαίρ ἡ Ἐξομολόγηση παίρνει τὴ θρησκευτικὴ σημασία τοῦ Μυστηρίου, μὲ τίς συνέπειες, δηλαδή μὲ κυρίαρχη τὴν ἰδέα τῆς ἀμαρτίας, τοῦ πονηροῦ Πνεύματος, τοῦ Σατανᾶ ποὺ ὑποβάλλει τὴν ἀμαρτία, τῆς μετάνοιας καὶ τῆς μεταφυσικῆς ἀφεσης ποὺ λυτρώνει. Ἡ ἀπέραντη ἡδυπάθεια τοῦ Μπωντελαίρ, συνδυασμένη ὄχι τόσο μὲ τοὺς τρόμους τῆς μελλοντικῆς κόλασης, ὅσο μὲ τὴν ἔμφυτη δυνατὴ ροπή νὰ πολλαπλασιάσει τίς πηγὲς τῆς ἡδονῆς, ἀνακάλυψε τίς τύψεις, ποὺ, μὲ τὸ μέσο τῆς μετάνοιας καὶ τῆς ἀφεσης, φέρνουν τὴν ἀγγελικὴ χαρὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀμαρτίας, ὡστόσο ξανάρθει ἡ ἄλλη, ἡ φυσιολογικὴ ἡδονὴ τῆς νέας ἀμαρτίας καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Τὴν ἐρωτικὴ ἔξαρση στὴν πάγια καὶ στρωτὴ μορφή της, ἐκεῖ ποὺ συντελεῖται τὸ θαῦμα νὰ ἐξαυλῶνεται ἡ σαρκικὴ πράξη καὶ τὸ ὄργανο τῆς ἡδονῆς, τὸ φθαρτὸ σῶμα νὰ γίνεταί ἀφθαρτὸ πνεῦμα, δὲν τὴν αἰσθάνθηκε ποτὲ ὁ Μπωντελαίρ (βλέπε τὴν ἀντίθεση μὲ τὸν Κλωντέλ). Καὶ τὴ γυναῖκα, εἴτε τὴν ἀντίκρουσε ὡς ἐξωτερικὰ καὶ πλαστικὰ ὄραϊο ὄν (ὁπότε καὶ πλησιάζει μὲ τὸν ἑτασμό του αὐτὸν στὴν ἀπόλυτη κλασσικότητα, καθὼς στὰ δύο του ὑπέροχα ποιήματα πρὸς τὸν Κάλλος), εἴτε, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ συνηθέστερο, προσβλέπει σ' αὐτὴν ὡς τὴν αἰτία τῆς ἀμαρτίας, ὡς τὴν βιβλικὴν Εὔα, «ἐξ ἧς ἐρρῦει τὰ φαῦλα», ὡς τὴν ἀποκαίω-

νία ἐλκυστικὴ ἐχθρὰ καὶ πολέμια, ποὺ στήνει τὰ θέλητρά της καὶ μᾶς ἐκμαυλίζει. Ὁ ὄργανο τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐξαγορᾶς μας. Ἡ συναίσθησις τῆς σεξουαλικῆς ἀντιδικίας ποὺ ὑπάρχει στὰ ἔγκατα τοῦ ὑποσυνειδητοῦ τῶν δύο φύλων, μιὰ ἀπώτατη μνησικακία, ποὺ δὲν εἶναι γενετήσια αὐτάρκης ὁ ἄνθρωπος, φέρνει τὸν Μπωντελαίρ πολὺ κοντὰ στὶς σεξουαλικὰς θεωρίαις τοῦ Λώρενς. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁμοίως, στὸν Μπωντελαίρ ὑπάρχει τὸ ἀντίρροπο τοῦ ὄνειρου. Οἱ τεχνητοὶ παράδεισοι, ἡ παραδείσια πολιτεία τοῦ Πόε, οἱ φαντασίαις τοῦ Ντέ Κουίνσου βρῆκαν πολὺ πρόσφορο ἔδαφος στὴ μεταφυσικὴ ψυχὴ τοῦ Μπωντελαίρ, κι' ἐδῶ ὀφείλεται ἡ ἀπόκλιση κι' ὁ διχασμὸς στὰ φανερώματά του: ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ὁ σκληρὸς νόμος τῆς πραγματικότητος (μεταφυσικὰ κι' αὐτῆς οἰκοδομημένης), ἡ ἀντίμαχη ἐχθρὰ κι' ἡ ἀκαταμάχητη ἔλξη τῆς ἡδονῆς μὲ τὴ συνακόλουθη μετάνοια καὶ συγγνώμη, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὸ μεταφυσικὸ πάλι φάρμακο τῆς φυγῆς, μὲ τὴ μετουσίωση μὲσφ τῶν φανταστικῶν κόσμων τοῦ ὄνειρου, στιγμιαία κι' αὐτὴ, τῆς τραχύτητος, σὲ ἀποπνευματώση καθαγιασμένη μ' αἰσθηματικὸς φωτοστέφανος ὡραίων παραδείσων. Ἡ ψυχικὴ σκηνοθεσία στὴ δευτέρῃ τούτῃ φάσῃ τοῦ Μπωντελαίρ βρίσκει σπουδαία καὶ ἀφθονὰ ὄλικά γιὰ τὴν τροφοδοσία της ἀπὸ τὴ φύση. Ὁ τρόπος ποὺ ἀντικρύζει ὁ Μπωντελαίρ τὴ φύση εἶναι ὄνειρικὸς, ἐξαυλωμένος. Λὲς καὶ δέντρα, ρυάκια, ἀστρα, σελῆνες, νύχτες, θάλασσες, δὲν εἶναι ἀπτοὶ καὶ ὕλικοι κόσμοι, ἀλλὰ μετέχουν μὲ τὴν ἀφθαρσία τοῦ αἴλου σύμπαντος. Ἡ παρουσία τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Πονηροῦ εἶναι διάχυτες. Τὸ τοπίο, δὲν εἶναι τὸ γνῶριμο στὸν ὕλικὸ ἄνθρωπο, ἀλλὰ καθὼς τὸ μεταπλάθει ἡ ψυχικὴ ἡ ὑποκειμένη στὴ μέθη τοῦ ὀπίου, τοῦ κρασιοῦ καὶ τοῦ ὄνειρου, τοῦ ποιητῆ. Πολλὰς φορές ὁ τρόπος, ποὺ ἀντικρύζει τὴ Φύση ἔχει καὶ μερικὰ κοινὰ σημεῖα μὲ τοὺς σύγχρονους ζωγράφους τῆς ἀφαίρεσης ἀκόμη. Πρῶτη φορά στὴ γαλλικὴ ποίηση ὑποκειμενοποιήθηκε σὲ τέτοιο βαθμὸ ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος, μεταβάλλοντας τὸν ποιητὴ σ' ἕνα εἶδος Θεοῦ Δημιουργοῦ, μιὰ καὶ πλάθει κόσμοις,

Ἐξ Ἰσου θαυμαστὴ εἶναι ἡ τοποθέτηση τῶν κόσμων τούτων μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ἀστρονομικοῦ σύμπαντος: ἡ ἀλληλεξάρτηση τοῦ μικρόκοσμου καὶ τοῦ μακρόκοσμου, γίνεται ἀίσθησις, πίστις ζωντανή, κανόνας ὑπερλογικός: τὸ δέντρο εἶναι συμμετοχὸ τῆς γῆς, ἡ γῆ τοῦ ἡλίου, γῆ καὶ ἡλίας τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, ἡλιακὸ σύστημα τοῦ σύμπαντος, μὲ κέντρο τῆς κίνησης καὶ τοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ταυτισμένο μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ συγκυρίαρχου ἐκείνη τῇ στιγμῇ Ποιητῆ, συγκυρίαρχου καὶ κατὰ κάποιο τρόπο συνυπεύθυνου.

Τούτη ὅλη ἡ μεταφυσικὴ συγκρότηση τοῦ ποιητικοῦ καὶ ψυχικοῦ κόσμου ποὺ κινεῖται ὁ Μπωντελαίρ, δὲν εἶναι βέβαια μὲ πρῶτο βλέμμα καὶ μὲ πρῶτο διάβασμα παντοῦ φανερῆ. Σ' ἕναν μάλιστα σύγχρονο τοῦ Μπωντελαίρ θάταν ὄχι μόνο δυσδιάκριτη, ἀλλὰ ἐντελῶς ἀνεπαίσθητη. Κάποια ἀμηχανία στὴν κρίση τους, κάποια κατάπληξη γιὰ τὴν ἀδυναμία τους νὰ κατατάξουν αὐτὰ τὰ ἀσύλληπτα στοιχεῖα, κάποια ὄργη γιὰ τὴν ἀμηχανία τους, αὐτὰ ἦσαν τὰ συναισθήματα τῶν σύγχρονων τοῦ Μπωντελαίρ. Σ' ἐμᾶς ὁμως ποὺ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου μᾶς δίνει μεγαλεῖτερο πεδίο προοπτικῆς καὶ μᾶς κάνει προνομιούχους, βλέπομε πόσο τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τοῦ μεταφυσικοῦ καὶ πλανητικοῦ ἀντικρυσματος τοῦ μέσα καὶ ἔξω κόσμου, ὅσο κι' ἂν εἶναι ἐμβρυώδη στὸν Μπωντελαίρ, ἔχουν τὴν ἀνεκτίμητη ἀξία ὅτι εἶναι εὐρήματά του, εὐρήματα ποὺ πρώτη φορὰ μπαίνουν στὴν ἐξυπηρέτηση τῆς Τέχνης, εὐρήματα ποὺ ἀνοίξαν πρῶτα τὴν ἀτραπὸ, ποὺ λίγο-λίγο πλάτυνε σὲ λεωφόρο καὶ σὲ πλατεῖα καὶ πλούτισε καὶ πλουταίνει ἡ νέα ποίηση, μέσα σ' αὐτὲς τὶς μοναδικὲς κατευθύνσεις.

Τὸ δῶρο τῆς ζωῆς σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους εἶναι καὶ πηγὴ γιὰ συνεχῆ ἀγωνία. Οἱ εὐκόλες λύσεις τῆς ρηχῆς ζωῆς μὲ τὶς ρηχὲς ἀπολαύσεις, μὲ τὶς ἀπασχολήσεις τῆς ματαιότητας ἢ μὲ τὴν τύρβη τῶν κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων καὶ τῆς διαμάχης ἀνάμεσα στὶς τάξεις, ποὺ προσπαθοῦν πολλοὶ ἀνθρώποι νὰ γεμίσουν καὶ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἐπιγεια περαστικὴ ὑπαρξὴ τους, δὲν εἶναι ἱκανὲς ν' ἀποτελέσουν τὸ ἅπαντο γιὰ τὴν ὑπαρξὴ μερικῶν ἄλλων. Τὸ πρόβλημα τῆς ὑπαρξῆς, ἡ ἀμετάκλητη μοῖρα τοῦ θανάτου, ὁ Ἰλιγγὸς ὁ ἀσύλληπτος τῆς ἀνυπαρξίας, καθρεφτισμένος στὴν κινούμενη σφαῖρα τῶν ἀστερισμῶν, εἶναι τὸ κυρίαρχο ἄγχος τῆς ζωῆς τους, ποὺ τὸ δξύνει ἡ ἀκοίμητη ἐρωτικὴ καὶ ἀνεξήγητη δίψα, τὸ βέλος τῆς ἠδυσπάθειας. Πάμε γυρεύοντας νὰ βροῦμε τὴ Χάρη στὸν ἔρωτα τῆς γυναίκας καὶ στὸν ἔρωτα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀντὶ τῆς Χάρης, σκουνοφλοῦμε σὲ ἀγκωνάρια. Καί, μιά καὶ μᾶς ἐπιβάλλεται ἀπὸ ἀόρατη δύναμη ὁ μεταφυσικὸς κανόνας, καταλήγομε σὰν τὸν Πασκάλ σὲ ἀκροβατικοὺς συμβιβασμοὺς μὲ τὸ ὑπερπέραν καὶ μὲ τὴν ψυχὴ μᾶς. Σ' ἕνα ἀ-

ξιοπερίεργο ἐξομολογητικὸ πεζογράφημά του μὲ τίτλο «Ἡ καρδιά μου γυμνὴ» καταλήγει ὁ Μπωντελαίρ σὲ τοῦτο τὸ συλλογισμό, μὲ προσπάθεια ν' ἀποδείξει τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ:

«Ἐπολογισμὸς ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ: Τίποτε δὲν ὑπάρχει χωρὶς ἕνα σκοπὸ. Ἄρα ἡ ὑπαρξὴ μου ἔχει κάποιον σκοπὸ. Ποιὸ σκοπὸ; Τὸν ἀγνοῶ. Ἄρα δὲν τὸν ἔχω θέσει ἐγὼ στὸν ἑαυτὸ μου. Ἄρα τὸν ἔχει θέσει κάποιος πρὸ σοφὸς ἀπὸ μένα. Ἄρα ὀφείλω νὰ τὸν παρακαλέσω αὐτὸν τὸν κάποιον νὰ μὲ φωτίσει. Εἶναι τὸ φρονιμώτερο ποὺ ἔχω νὰ κάνω».

Ἄλλοῦ πάλι μιλῶντας γιὰ τὸν ἔρωτα καὶ γιὰ τὴν ἁμαρτία, στὸ ἴδιο πάντα πεζογράφημα, ἔγραφε κ' ἀκόλουθα: «Ὁ ἁμαρτωλὸς εἶναι σὰν τὰ φοβερὰ ἄτακτα παιδιὰ, ἀλλὰ στὸ βάθος εἶναι καλὸς καὶ ἔχει τὴν ἐπίγνωση πὼς εἶναι καλὸς.» Καὶ ἡ ἀπαισιοδοξία του γιὰ τὸν ἀληθινὸ ἔρωτα: «Ἡ μοναδικὴ καὶ ὑπέρτατη ἡδονὴ ποὺ προσφέρει ὁ ἔρωτας ἔγκειται στὴ βεβαιότητα πὼς κάνομε κάτι κακό. Τόσο ὁ ἀντρας, ὅσο καὶ ἡ γυναίκα ξέρουν ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ γεννήθηκαν πὼς μόνο μέσα στὸ κακὸ φωλιάζει ἡ ἡδονή». «Παιδιὰ ἀκόμη ἐνωσα μέσα στὴν καρδιά μου δυὸ ἀντιφατικὰ συναισθήματα, τὸν τρόπο τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἔκσταση τῆς ζωῆς».

Ἡ εὐκολώτερη κρίση ποὺ μπορούσαν νὰ κάμουν οἱ σύγχρονοί του, μπροστὰ σ' ἐκφράσεις τόσο ξένες πρὸς τὸν πουριτανισμό (καθολικῆς μορφῆς) τῆς ἐποχῆς, ἢ τὸν ἐπιστημονισμό καὶ τὴν ξερατὶλα του ποὺ ἐπικρατοῦσε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ἦταν αὐτὲς ποὺ ἔγιναν: ἐπαίσχυντη διαγωγή, ἠθικὴ πώρωση, ἀθεΐα, σατανισμὸς, ἀίρεση. Ἄλλὰ ὁ κόσμος παρουσιάζει πολλὰ ἀπρόοπτα: αὐτὸς ὁ ἄθεος δὲν ἦταν διόλου ἄθεος, γιατί, ὅποιος ἀσχολεῖται μὲ τὸ Θεό, τὸν Διάβολο, τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἄφεση, ὅσο καὶ βουτηγμένη ἂν εἶναι στὴν ἁμαρτία, εἶναι θρησκευτικὸς ἀνθρώπος. Καὶ ἤρθε ἐποχὴ, ποὺ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ποίηση τοῦ Μπωντελαίρ ἔφθασε νὰ κατηχήσει καὶ νὰ προσηλυτίσει πιστοὺς, κι' ὁ αἰρετικὸς, ὁ ἄθεος καὶ ὁ σατανιστὴς, κατάντησε νὰ γίνῃ μετὰ θάνατον Μισσιονάριος καὶ ἀγρευτὴς ψυχῶν πρὸς τὴ θεογνωσία. Γιατί ὅλα τὰ βαθύτερα κίνητρα τῆς ψυχῆς τοῦ Μπωντελαίρ, δὲν εἶναι μόνο θρησκευτικὰ, ἀλλὰ καὶ στενώτερα ἀνάγονται στὸν κύκλο τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Οὔτε εἶναι ὁ Μπωντελαίρ ὁ μόνος ἄθεος Ἱεραπόστολος, γιατί ἀκολούθησε ἀκόμη πρὸ δυνατό τὸ παράδειγμα τοῦ ἔκλυτου καὶ μηδενιστῆ Ρεμπώ, ποὺ εἶναι ἐν τούτοις ὁ πνευματικὸς ἀνάδοχος τοῦ Κλωντέλ. Ἀνάλογη εἶναι καὶ ἡ «σατανικὴ» θρησκευτικότητά τοῦ Μπαρπέ ντ' Ὀρεβιλύ καὶ τοῦ Βιλλιέ de l'Isle-Adam.

**

Καὶ γιὰ νὰ ξανάρθω στὸ κεφάλαιο τοῦ ἔρωτισμοῦ, κρατῶντας συνάμα καὶ τὴν ὑπό-

σχέση μου νὰ συνεχίσω τὴν ἀντιπαραβολὴ κειμένων Ρωμαντικῶν καὶ Μπωντελαίρ, παραθέτω σήμερα δύο κείμενα πολὺ παραστατικά, ἓνα τοῦ Musset κι' ἓνα τοῦ Μπωντελαίρ, ὅπου φαίνεται ὁ ἐπιφανειακὸς καὶ ἐπιπλαστός κλαυθμηρισμὸς τοῦ αἰώνιου δυστυχισμένου ἐραστῆ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, κι' ὁ μεταφυσικὸς ἀγῶνας τοῦ ἀπόλυτου ἔρωτα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁ ἐκστατικὸς ἄνθρωπος κρεμνάει ἀπεγνωσμένα δὴ τὴν τὴν ὑπαρξή, ἀκόμη καὶ τὴ μεταθανάτια.

Ὁ Musset σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς περιφημὲς τέσσαρες «Νύχτες» τοῦ καταλήγει: «Ἀγαπῶ καὶ τὸ θέλω νὰ γλωμαίνω, ἀγαπῶ καὶ τὸ θέλω νὰ ὑποφέρω, ἀγαπῶ καὶ γιὰ ἓνα φιλὶ χαρίζω τὴν ἰδιοφυΐα μου, ἀγαπῶ καὶ τὸ θέλω νὰ αἰσθάνομαι στὸ ἀδυνατισμένο μου πρόσωπο νὰ σταλάζει μιὰν ἀστέρευτη πηγὴ δακρῶν, Ἀγαπῶ καὶ θέλω νὰ αἰσθάνομαι τὴ ζωὴ καὶ τὴ νωχέλεια, τὴν τρελλὴ μὴ ἐμπειρία καὶ τὶς μονοήμερες ἐρωτικὲς μου ἔγνιες, καὶ θέλω νὰ μπορῶ νὰ λέω καὶ νὰ ἐπαναλαβαίνω ἀδιάκοπα, πῶς, ἀφοῦ ἔδωσα ὄρκο νὰ ζήσω χωρὶς ἐρωμένη, ξαναορκίζομαι τῶρα πῶς θὰ ζήσω καὶ θὰ πεθάνω ἀπὸ ἔρωτα, Γύμνωσε μπροστὰ σὲ δλους τὴν ἔπαρση ποὺ σὲ καταβροχθίζει, καρδιὰ φουσκωμένη ἀπὸ πίκρα καὶ ποὺ λογιζόσουν κλειστή· ἀγάπησε καὶ θ' ἀναγεννηθεῖς· γίνε λουλουδι γιὰ ν' ἀνοίξεις· ἀφοῦ ὑπόφερες μιὰ φορά, σοῦ πρέπει νὰ ξαναὑποφέρεις, σοῦ πρέπει ν' ἀγαπᾶς ἀδιάκοπα, μιὰ φορά ποὺ ἀγάπησες».

Ἐνῶ ὁ Μπωντελαίρ σ' ἓνα ἀπὸ τὰ θαυμαστότερα ποιήματά του, μικρὸ καὶ χωρὶς τίτλο, ἀναδίνει μέσα στὴ μοναξιά τῆς νύχτας στίχους, ποὺ τοποθετεῖ τὸν ἔρωτά του μπροστὰ στὸ μεγαλεῖο τῆς δημιουργίας, κι' ἀντιπαραβάλλει τὸν ἐρωτικὸ ἴλιγγο, μ' ἐκείνον τῶν οὐράνιων σφαιρῶν καὶ τὴ δίψα τοῦ ἀνικανοποίητου πάθους, μὲ κοσμολογικὴ πάλη ζωῆς καὶ θανάτου. Μόνο συνθέσεις σ' ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο μποροῦν νὰ σταθοῦν ἰσόμοιρες μὲ τὴν ὑποβολὴ τέτιων στίχων:

«Σὲ λατρεύω ἰσότημα μὲ τὸ νυχτερινὸ θόλο, ὦ κύπελλο τῆς θλίψεως, ὦ μεγάλη σιωπηλὴ, καὶ σ' ἀγαπῶ τόσο μᾶλλον, ὦραία, ποὺ μοῦ φεύγεις, καὶ ποὺ μοῦ φαίνεσαι,

κόσμο τῶν νυχτῶν μου, νὰ συσσωρεύεις πιδεῖρωνικά τὶς λεύγες ποὺ χωρίζουν τὰ τεττωμένα χέρια μου ἀπὸ τὶς ἀπέραντες κυανὲς ἐκστάσεις. Προχωρῶ στὴν ἐπίθεση κι' ἀναρριχιέμαι στὶς ἐφόδους, καθὼς κοντὰ σ' ἓνα πτώμα ὁ χορὸς τῶν σκουληκιῶν, κι' αἰσθάνομαι στοργή, ὦ ἀνίλεο θηρίο καὶ σκληρό, ἀκόμη καὶ πρὸς τὴν παγερὴ σου φύση, ἀπὸ ὅπου μοῦ εἶσαι πιδ ὦραία». Μὲ τέτια περιεκτικὴ συνοχή, τόση κοσμογονία, τὸ ἐσωτερικώτερο πάθος τοποθετημένο στὴν τεράστια ἔκταση τοῦ σύμπαντος, δύσκολα μπορεῖ νὰ συλλάβει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὑποσημειῶνω γιὰ τὴν προσοχὴ σας τὴν περίεργη ἀντιστροφή τῆς τελευταίας εἰκόνας: τὸ ἐξουθενωμένο πτώμα, σύμφωνα μὲ τὴν κοινὴ ἀντίληψη θάλεγε κανεὶς πῶς θάνατο ὁ ἐρωτευμένος, τὸ θῦμα τῆς σκληρότητας. Κ' ἐντούτοις ὄχι, τὴ σκληρότητα, τὸν ἀκαρδο χαρακτήρα, τὸν ἀνέκκλητο, τοῦ θανάτου, τὸν παίρνει ἡ ἀδυσώπητη γυναῖκα, ἐνῶ ὁ ἀγωνιζόμενος μὲ τὴν ψευδαίσθηση τῆς ἡδονῆς τοῦ σκουληκιῶ ποὺ νομίζει πῶς τρέφεται εἶναι ὁ αἰώνιος Τάνταλος καὶ Σίσυφος, ὁ ἄντρας, παίγνιο καὶ Θεοῦ καὶ Ἐρώτα, προετοιμασμένο, ἀπὸ προερισμοῦ του, θῦμα, προκαταρτισμένο γιὰ τὸ βωμὸ τῆς ἐκστατικῆς θυσίας.

***

Μὲ ἀρκετὴ ἀνησυχία προβαίνω στὴ δευτέρη τούτη ἀντιπαραβολὴ κειμένων, γιὰτὶ μοῦ εἶπαν καὶ μὲ φόβισαν, πῶς στὸ πρῶτο παράδειγμα, μεταφρασμένο, τὸ κείμενο τοῦ Οὐγκὼ φάνταζε πολὺ πιδ ὑποβλητικὸ ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ Μπωντελαίρ. Καὶ τὸ χειρότερο ἦταν ποὺ κι' ὁ ἴδιος σάν τὸ ξαναδιάβασα, ἐξωτερικὰ, εἶχα τὴν ἴδια ἐντύπωση. Ἐν τούτοις εἶναι ἀδύνατο ἢ μεταγλώττιση νὰ κάνει τόση διαστροφή. Χρειαζέται νὰ μεσολαβήσει καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς ὑποβολῆς, ἢ μεταφορὰ μας στοὺς κόσμους καὶ στὴ σημασία τῶν συμβόλων, στὴ γοητεία ποὺ ἀσκεῖ τὸ ἀληθινὸ, τὸ ψυχικὸ, ἀπὸ τὸ φανταχτερὸ καὶ τὸ ψεύτικο, καὶ τότε μπαίνομε στὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ δικαιώνει τὰ ἐπιχειρήματά μου.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ

